

Una terminologia posada al dia i, més encara, establerta no pas a remolc de les noves necessitats, sinó seguint-ne el ritme i fins i tot avançant-s'hi, vet aquí un repte important per a la llengua actual. El 'Nou diccionari de neologismes' del TERMCAT és una de les proves més consistents que això comença a ser una realitat. La tradicional «tasca de depuració de la llengua literària» esdevé així una feina dinàmica, atenta a les dites necessitats, però movent-se alhora entre la proposta d'aplicació, la pràctica de consolidació i/o el poliment i la rectificació, sempre sobre la base científica que té en compte el sistema lingüístic i la base sociològica que n'assegura un ús normalitzat.

La neologia ocupa avui un protagonisme destacat dins de la lexicologia, talment com els sectors més desenvolupats de la indústria, la tecnologia, la ciència, etc., ocupen un lloc destacat dins dels seus àmbits genèrics respectius. I tot sembla indicar que la neologia ha suplantat la terminologia com a concepte d'ús: en l'ús quotidià dels especialistes mateixos, terminologia semblaria voler dir més aviat allò que correspon als referents fixats i tradicionals, mentre que neologia voldria dir allò que es necessita més peremptòriament per expressar de manera adequada els referents majoritàriament en ús en l'actualitat i aquells altres que contínuament van emergint. *Neologia* és al seu torn un neologisme i ja comença a haver-n'hi tota una família relacionada: *neoloteca* (lexicalització fàcil de la Neoloteca del TERMCAT, a Internet) i *neologista*» (significant ja «estudiós de neologismes», que potser aviat trobarà la competència de *neòleg*, sens dubte un sufix aquest (-eg) més adient per a una tasca científica que no pas -ista).

La mundialització, comandada hegemonícamment per la llengua anglesa, condiciona aquests processos d'ús i de fixació de neologismes de tal manera que, ben bé al moment mateix que neixen en l'àmbit concret expressat en aquesta llengua, s'escampen arreu del món d'una manera ràpida i imparabile, gràcies sobretot a les noves tecnologies de la informació i la comunicació. El seu ús per part dels parlants sol ser previ a qualsevol acció normativitzadora en qualssevol de les llengües fixades que en tenen la capacitat. I allà on aquesta acció lingüística és inexistente o d'escassa eficàcia, la campen amb total llibertat; o bé —sotmesos a les pressions de l'ús popular— solen transformar-se en tota mena de for-

mes espontàniament adaptades o en híbrids.

Aquest fenomen no és més que la reproducció dels mateix tipus de fenòmens que existeixen d'ençà que els grups humans van començar a intercanviar experiències i productes, de primer a escala reduïda (prehistòria neolítica), després a escales més generalitzades (grans imperis antics, medievals i moderns). Aquesta va ser la història del *matalàs* i el *magatzem* (s. XIII) i més tard de la *bugia* (s. XIX), per posar tres exemples de la influència d'una de les llengües més activa altre temps (l'àrab) en la difusió de neologismes per l'àmbit mediterrani.

Sinó que ara, amb la conjunció de dos factors determinants: la ràpida intercomunicació i l'ús de l'anglès com a llengua comuna de cultura, tot plegat ha esdevingut un fenomen a escala mundial. Rarament el neologisme corresponent a una tècnica, a un art, a una ciència s'origina ja en un àmbit reduït (en podríem dir «indígena»), hi sofreix una evolució, s'hi emparenta amb altres mots dins de la mateixa llengua on ha nascut... La traducció, el calc sintàctic o semàntic, la simple adaptació fonètica o ortogràfica són, en canvi, el recurs universal en totes les comunitats humanes, llevat de les que tenen l'anglès com a llengua pròpia (i més minoritàriament, el francès o alguna altra llengua que encara té un cert pes específic en el context mundial).

No cal pas ara que fem cap incursió ni per la història dels processos de normativització lingüística del nostre país, a l'època medieval i en èpoques més recents, ni pels diversos estats resultants d'adquisició d'una consciència de congruència lingüística, que feia passar per diferents sedassos i, sovint, amb criteris diferents dels actuals, les paraules de nou encuny en cada època.

Autor

Lluís López del Castillo
Facultat de Ciències de l'Educació
de la Universitat Autònoma
de Barcelona

Ens quedarem en el moment actual, en què es conjuguen feliçment, però, diverses coordenades.

Una és el seguit d'estrebades d'aquells sectors socials que fan un ús públic de la llengua a fi que les instàncies acadèmiques vagin al dia dels fets i dels canvis; una altra és el dinamisme —i la sana impertinència— d'alguns d'aquests sectors mateixos, que s'han acostumat a autoservir-se les solucions quan la necessitat els esperonava i no els feia possible estar en un prolongat compàs d'espera; una altra és el dinamisme nou amb què algunes de les instàncies oficials es mouen darrerament.

Deixant ara de banda els problemes que va suscitar —a l'endemig de tot aquest procés— l'aparició del «primer» diccionari de l'IEC, del qual s'esperava molt més del que va poder (i potser podia) donar en aquell moment, la tasca del TERMCAT (on, recordem-ho, hi ha també l'IEC) ha denotat un volum de feina feta i una solidesa de criteris i de resultats que val la pena de destacar. Són ja setze anys seguits d'existència (des del 1985), durant els quals aquesta institució ha fressat uns camins d'inestimable ajuda per a l'IEC mateix en el terreny no ja de la normativització, sinó de la planificació lingüística, tasca que fins fa quatre dies era impensable que pogués ser empresa amb les característiques amb què s'ha fet.

El concepte, i sobretot la pràctica, de la planificació lingüística desvetlla recels en els nostres àmbits, en què les necessitats han tornat a sorgir de manera aclaparadora durant una absència de poder (més aviat absència d'influència i de capacitat de previsió) dels medis normativitzadors. El cas és, però, que el descabellament dels fets ha traçat uns nous camins de coresponsabilització entre els professionals de l'escriptura i entre els professionals dels diversos camps i àrees del saber respecte a l'establiment d'una terminologia apta per a l'ús quotidià, sobretot en l'àmbit del llenguatge periodístic i del conjunt dels mitjans de comunicació, però també en el de l'ensenyament, la investigació, la retolació i l'etiquetatge comercials, les noves tecnologies, etc.

Com sempre, les dues tendències que històricament apareixen en aquests processos entre nosaltres estableixen una lluita dialèctica i provoquen tensió. D'una banda, la tendència diguem-ne «pragmàtica» que donaria cabuda indiscriminada a tota forma nova tan sols que sigui avalada per l'ús. Se subratlla, en aquest cas, la funció comunicativa del llenguatge: allò que importa és l'objectiu i

el contingut de la comunicació (un debat, una transacció comercial, un procés industrial, una acció educativa, el muntatge d'un aparell, etc.). Queda lluny, doncs, el neguit tradicional per trobar una forma «més catalana» de dir-ho. D'altra banda, la tendència diguem-ne «fidel a la lògica del sistema lingüístic» que vetllaria perquè aquest no desfigurés la seva fesomia. Podríem dir que, en aquest altre cas, se subratlla la funció poètica del llenguatge: l'eficàcia de la comunicació no es pot fer a costa d'una pèrdua d'identitat i de referència lingüístiques.

La resolució de tal tensió dialèctica no pot venir sinó per la síntesi dels extrems i per la integració de tots dos punts de vista tenint present dos conceptes bàsics: que la llengua està al servei de tots, però que és un patrimoni de tots.

Les tasques del TERMCAT: el primer 'Diccionari de neologismes'

La tasca del TERMCAT havia de tenir en compte tots aquests factors i guanyar-se a pols l'autoritat amb una orientació de servei, però amb una estratègia adequada que fes acceptable tot plegat. Aquesta ha estat la de l'estudi científic conjunt amb la consulta als medis professionals de cada àmbit i tot plegat dins una pràctica d'acció continuada de propostes, matisacions i rectificacions quan convenia.

Aquesta línia d'actuació la resumeix prou bé la citació de John Humbley que apareixia en la presentació del primer *Diccionari de neologismes* (1997) del TERMCAT: «cal saber que aquesta activitat [la fixació terminològica] se situa en un marc que és molt més vast que el de la lingüística; si hom intenta avaluar per exemple l'impacte d'una política conscient de neologia, hom sap que les raons del seu èxit o del seu fracàs es troben sobretot fora de la lingüística, en el sector social. [...] En les accions que han estat coronades per l'èxit, hom ha guiat alhora el desenvolupament econòmic d'un sector i el seu desenvolupament terminològic, consultant els experts, que són a la vegada els garants de l'adequació i els principals usuaris i difusors. [...] La història ens ensenya d'altra banda la importància de la col·laboració dels organismes concernits en la implantació d'una terminologia.»

Aquestes paraules així citades trobaven un ressò, a setanta anys justos de distància i en un context una mica diferent, en aquelles altres de Pompeu Fabra referint-se a la

planificació, aleshores més genèrica, del conjunt de la nostra llengua en aquells moments: «Si el català escrit no s'hagués mogut de l'àrea que li assignava Milà i Fontanals —que el considerava solament cridat al conreu de certs gèneres literaris—, podia llavors més lliurement adoptar qualsevol innovació enfora de tota consideració de viabilitat dins la llengua comuna; però, si ha d'ésser emprat per tothom i en tota ocasió, hom ha d'anar amb un compte especial que no perdi el contacte amb la llengua parlada, sospesant bé la viabilitat de cada innovació i espaiant àdhuc, oportunament, la introducció de les innovacions viables. El problema de la depuració de la llengua esdevé, així, particularment difícil, puix que ens trobem, d'una banda, amb una llengua a redreçar en la qual és imprescindible d'introduir nombroses modificacions, i d'altra banda hi ha el perill de caure, per efecte d'aquestes modificacions, en un llenguatge excessivament distanciat del llenguatge parlat i poc apte, doncs, a ésser adoptat per tothom. I, encara, la consideració que ella no ha d'ésser la llengua d'un grup d'hommes de lletres, sinó la llengua de què s'han de servir tots els catalans, imposa a tots els escriptors el deure de treballar per la seva uniformació: ha d'oferir a la gent una llengua assequible i uniforme.» [De la depuració de la llengua literària. «La Nova Revista», núm. 1, gener de 1927]

La tasca desenvolupada pel TERMCAT des de la seva fundació fins a l'aparició d'aquest primer diccionari queda prou ben expressada en la presentació citada: 225 sessions de treball representen, exactament com s'hi diu, una de quinzenal durant nou anys, i amb un mètode participatiu, rigorós i, sobretot, eficaç si jutgem pels resultats. L'objectiu més específic d'aquesta feina —fer propostes per fixar la nova terminologia que havia anat sorgint i que continuaven sorgint— duia cap a la consideració dels repertoris necessaris en àmbits especialitzats i fins i tot altament especialitzats. Ara bé, les circumstàncies dels primers anys d'existència del TERMCAT van fer possible també treballar en força casos en la fixació de termes de la llengua comuna consolidats per l'ús i d'aquells altres pertanyents a apartats teòricament especialitzats però d'àmplia difusió (esports, informàtica, mitjans de comunicació, meteorologia, etc.).

Això va tenir aviat repercussions en la normativa oficial. Així trobem ja alguns indicis de coincidència en els suplementes al diccionari general (IEC 1989 i 1992): acrò-

nim, addicció, apàtrida, colònia [aigua de colònia], dopatge, espagueti, estrès, fan, glaçonera, vídeo. Però és sobretot en el *Diccionari de la llengua catalana* (IEC 1995) on aquestes coincidències es fan més evidents (citem només algunes entrades i accepcions noves pertanyents a àmbits de més difusió): aler, altocúmul, amateur, amateurisme, ambiental, attrezzo, audímetre, audiovisual, auditar, banyador, biatló, bíter, blocador, blocar, blocatge, bullabessa, bussejar, caiac, caiaquista, càmera, casset, centrecampista, ciclocròs, cirrocúmul, clonar, clonatge, conscienciar, copyright, crep, curri, curriculum, decatló, decorat, disc dur, disquet, disquetera, driblar, driblatge, drogoaddicció, drogoaddicte, drogodependència, drogodependent, elit, enquestador, enquestar, ensenyant, entrevistador, escàner, esmaixada, esmaixar, esprintador, estand, estatus, estic, estratocúmul, extorsionar, fax, flaix, fondue, gag, gasoil, giradiscos, grogui, heptatló, hostaleria, hoteleria, impactar, leitmotiv, libido, linier, logopeda, magnetoscopi, màrqueting, màster, mediam-biental, mediateca, modelat, monyo, mostreig, motocròs, motocultor, mousse, multimèdia, musculació, mussaca, nomoblidis, nuvolositat, ocupacional, ofimàtica, òfset, orsai, pantis, paté, pedigrí, penal, pentatló, personar-se, pesticida, petanca, piragüisme, pizza, plaguicida, playback, psicomotricitat, psicopedagog, ral·li, rànquing, ràpel, recordista, regatista, rellevista, rentadora, rentaplats, retolista, rol, sida, sidecar, surf, talla-rajoles, teleapuntador, telecadira, telecine, teledirigir, telefax, telefotògraf, telefotografia, telemàtica, tòner, toxicòman, toxicomania, transgènic, tràveling, trial, triatló, trompetista, velocista, videocasset, xampanyera, xàrter, xip, xou, zoom.

S'havia iniciat així un mecanisme d'intercomunicació que permetia aplegar la investigació seriosa, la tasca continuada i eficaç, i el temps suficient perquè les propostes es difonguessin i arrelessin com a pas previ per ser sancionades. Això explicaria potser per què encara van quedar aparcades per part del diccionari normatiu moltes de les propostes del TERMCAT, tot i la seva necessitat.

El 'Nou diccionari de neologismes'

L'aparició ara del *Nou diccionari de neologismes* del TERMCAT (Edicions 62, febrer de 2001) ens permet d'establir comparacions

entre aquest i l'aparegut ara fa quatre anys i de fer un balanç més complet de tot plegat.

En primer lloc cal destacar l'ampliació de l'àmbit de col·laboració institucional al Govern de les Illes Balears, i, en concret, a la seva Direcció General de Política Lingüística.

En segon lloc, pel que fa a aspectes formals de l'edició, cal dir que es presenta amb el mateix format i dins de la mateixa col·lecció, i aplega 4.277 entrades, cosa que representa, doncs, un 43 per cent d'augment respecte de la primera edició (2.989 entrades). Ofereix una millor comoditat de consulta per a l'usuari, ja que tot el corpus segueix l'ordre alfabètic (l'altre estava ordenat alfabèticament per àmbits, cosa que exigia l'intermediari d'un índex alfabètic general, bé que comportava altres avantatges: trobar aplegats els vocabularis per àmbits concrets) i manté els índexs amb les correspondències en castellà, francès i anglès, que remetien al número d'ordre de cada entrada. Cada entrada aplega el número d'ordre, la categoria gramatical, els sinònims (quan n'hi ha) amb la indicació de tres categoritzacions possibles (sinònim, sinònim complementari i vegeu), el símbol o la sigla corresponent si cal, les correspondències en les tres llengües esmentades, la indicació en alguns casos de f/d «forma desestimada», la definició i l'àmbit o àmbits on s'inclou i, en certs casos, també, una nota explicativa.

(Pensant en l'usuari, encara que això hauria significat donar-li una estructura més complexa, s'hi hauria pogut incloure una llista alfabètica de les f/d («formes desestimades») i, sobretot, marcar d'alguna manera aquelles entrades que ja han estat incorporades al diccionari normatiu de l'Institut d'Estudis Catalans.)

La comparació entre totes dues edicions del diccionari no pot ser completa, però, si no es té en compte el procés dinàmic pel qual ha passat la web del TERMCAT durant tot aquest temps. Realment qui l'ha anada consultant (des del 1998) ha pogut estar al dia de les propostes noves, de les rectificacions, de les matisacions, que periòdicament hi apareixien en la data prèviament anunciada. Senyal inequívoc que allò «es movia».

El ritme de treball no ha pas alentit (el 25 d'octubre del 2000, en la reunió 317 del Consell Supervisor es varen aprovar els darrers retocs del corpus existent, amb vista a la seva edició).

Dirigim doncs la mirada cap al contingut de tota aquesta obra i mirem de fer-ne una anàlisi breu. D'entrada podem dir que les propostes que s'hi fan se solen moure al voltant de les següents modalitats bàsiques (les pròpies de tot procés de normalització-incorporació):

a) Substitució del manlleu per un mot genuí que reuneixi les condicions de forma parcialment motivada. Hi entrarien, per exemple, les propostes de *maquinari* i *programari* per *hardware* i *software*, respectivament; o de *proxy* (*proxy server*) per *servidor intermediari*. Aquests tres invents, o invents-traducció-adaptació, són en efecte formes que d'entrada donen al parlant una idea genèrica del significat que inclouen, que pot concretar més si, com a usuari de la informàtica en aquest cas, sap fer la distinció bàsica entre programa i màquina, d'una banda, i coneix l'existència de diferents modalitats de servidors.

b) Adaptació del manlleu, que pot ser sobre la base d'un lexema més o menys coincident (*facturatge* per *factoring*, per exemple), cosa que aconsegueix uns resultats semblants als de l'apartat anterior; o bé uns simples retocs formals, com ara adaptar-lo al sistema d'accentuació gràfica (*rafting* per *rafting*), al sistema d'escriptura de mots compostos (*best seller* per *best-seller*), al sistema de representació d'un so coincident (*múixing* per *mushing*), a l'estructura fònica i gràfica pròpia (*casset* per *cassette*, *disquet* per *diskette*, *elit* per *élite*).

c) No-adaptació del manlleu: *mousse*, *pizza*.

En la consulta atenta d'aquest nou diccionari es pot comprovar la veracitat de les afirmacions que es fan a la Introducció: incorporació de «formes que han estat reconsiderades perquè no havien arrelat prou en l'ús social i d'altres que s'han adaptat a noves resolucions de la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans o a nous criteris establerts pel mateix Consell Supervisor. També se n'han actualitzat les definicions i les notes, s'han completat equivalències i s'ha dut a terme una revisió d'aspectes formals de caràcter general. Convé tenir present que els neologismes que recull aquest diccionari pertanyen a àmbits i a graus d'especialització diversos. [...] Aquesta diversitat s'explica perquè l'obra dóna difusió únicament als neologismes que han seguit el procés de normalització terminològica que té per objectius fonamentals evitar l'abús de formes manlleu-

des o no prou adequades lingüísticament i donar entrada a les que són necessàries per raons lingüístiques i socials».

Tot seguit anirem exemplificant i comentant aquests plantejaments. Ara bé, hauria estat una obra de romans intentar de fer una comparació completa entre el segon i el primer diccionari. És per això que ho farem, bàsicament, mitjançant dues cales, una en l'àmbit de la informàtica i l'altra en la dels esports, que, val a dir-ho, representen el 25 % de les entrades; apartats als quals afegirem tot seguit alguns altres comentaris.

La informàtica en el 'Nou diccionari'

Triem aquest àmbit perquè reuneix els dos criteris: especialització i àmplia difusió. Un simple recompte de casos ens fa adonar que de les 278 entrades afectades, 132 pertanyen al primer diccionari (1997); això significa un 110 % d'augment (proporció de 2,5 en aquest apartat per relació amb l'augment general d'entrades de tot el diccionari: 43 %). Examinant-ne el contingut, però, «Internet» hi apareix com un subapartat nou i aclaparador davant el que havia estat «Informàtica i telecomunicacions». Constatació esperada d'una intuïció que qualsevol deu tenir a l'hora d'obrir les pàgines d'aquest segon diccionari.

Oferim completes i separades les dues llistes, primer i segon diccionari. A la primera indiquem en negreta les formes desestimades en el segon diccionari (d'acord amb un dels criteris expressats a la Introducció) i al costat, entre parèntesis, s'indica l'única forma triada. Les formes precedides de + no figuren al DIEC —sovint en el diccionari normatiu hi figura l'entrada però no pas l'accepció específica corresponent o bé es limita a una definició molt genèrica:

+anul·lar, arxiu, +arxivament, +arxivar, +avortament, +avortar, **backtracking** (tornada enrere), brossa, bucle, +busca, +buscar, byte, +CAD, +CAM, cancel·lar, +CD-ROM, cerca, +cercar, +clic, comodí, +compactació, +compactar, comprimir, +CPU, +DAO, +depuració, +depurador, +depurar, +desament, +desar, +desbrossador, desbrossament, +desbrossar, +desempaquetador, desempaquetar, desempilar, **disc compacte de memòria només de lectura** (CD-ROM), disc dur, disc flexible, +disc pack, +dispositiu de control, disquet, disquetera, +disseny assistit per ordinador, +distribuïdor, +doble clic, **driver** (progra-

ma de control), editar, editor, emmagatzemar, +emmagatzematge, +empaquetador, empaquetar, empilar, en línia, +error, **escac** (píxel), +escriptura, +escriure, **fabricació assistida per ordinador** - FAO (producció assistida per ordinador - CAM, PAO), +fer clic, +fetch, +fi anormal, **firmware** (microprogramari), fitxer, +fora de línia, format, formatar, **formatatge** (formatació), +fragmentació, guardar, **hardware** (maquinari), hipermèdia, hipertext, +interbloqueig, interfície, lector, màquina, maquinari, **memòria cache** (memòria cau), +memòria cau, memòria d'accés aleatori, memòria intermèdia, +memòria intermèdia de teclat, +memòria morta, memòria només de lectura, +memòria viva, +microprogramari, multiprocessador, +multiprocessament, octet, +operació de sistema, +ordinador central, +pila de discos, +píxel, +planificació de tasques, +planificador de tasques, +planificar tasques, processador, +processador de textos, +processament, processament de dades, processament de textos, processar, programa, +programa d'utilitats, +programa de compactació, +programa de control, programari, +punter, +RAM, +ratolí estàtic, +recerca, +recollir, +recurs, +reformatar, +reformatatge, +ROM, rutina, **software** (programari), +subprograma, tasca, telemàtica, +temps de sistema, +tornada enrere, +tractament, +tractament de dades, tractament de textos, tractar, +unitat de disquets, utilitat, xip

adjuntar, administrador de correu, administrador de webs, adreça d'interès, adreça electrònica (a/e), agent, agent d'informació, agent de compres, allotjament, àncora, animació assistida per ordinador, aranya, arrova, baixar, baralla, BBS, bombardeig, bombardejar, buscausuaris, bústia electrònica, CASE, CASE integrat, cavall de Troia, cercador, ciberespai, cibernauta, cibertira, CIM, clic d'entrada, complement, correu brossa, cuc, descentralització, descodificador d'Internet, descomprimir, detector, diàleg, diari, editor de webs, emoticona, enginyeria de sistemes integrats per ordinador, enginyeria de sistemes per ordinador, enllaç, enllaçar, enllaçat, etiqueta, explorador, extranet, falsa alarma, falsejament d'identitat, falsejament d'índexs, fer (una) tertúlia, fer un Telnet, fer un xat, fil de discussió, filigrana, fitxer adjunt, formatació, galeta, gestió de xarxes, gestor de dades, grup de discussió, hostatge, hoste, indexador, integració automàtica, intermediari de la informació, internacionalització, internacionalitzar, internauta, Internet,

intranet, intrús, inundació, inundar, lector de missatges, llista d'adreces d'interès, llista de correu, llista de distribució, llista de preferits, localització, localitzar, marc, marcatge, MB, Mbit, megabit, megabyte, megaoctet, metamorfosi, missatges, moderador, moderar, motxilla, muntatge, navegador, navegar, número de sòcol, observador, ordinador portable, pagament per visió, pàgina inicial, PAO, pas de testimoni, penjar, PIO, pirata, Plug and Play, PMF, PnP, producció assistida per ordinador, producció integrada per ordinador, programa d'aprenentatge, programari de domini públic, programari de grup, programari de prova, programari educatiu, programari intermediari, programari lingüístic, programari lliure, proveïdor d'Internet, provocació, provocador, publicació electrònica, quiosc d'Internet, rèplica, resposta irada, rova, servidor de llistes, servidor intermediari, servidor web, sòcol, tecnologia de tramesa automàtica, tecnologia de tramesa automàtica induïda, tecnologia de tramesa induïda, telefonia assistida per ordinador, teleordinador, Telnet, temps d'execució, tertúlia, treball en xarxa, W3, web, WWW, xarxa troncal, xarxa troncal multimèdia, xat

Hi ha diversos comentaris a fer. En primer lloc, aquest apartat és una mostra clara que la feina feta és abundant i s'ajusta proporcionalment a les necessitats dels usuaris: la nova realitat d'Internet (un boom social entre nosaltres els darrers cinc anys) prou mereixia una atenció especial. En canvi, la diferent proporció entre incorporació (59 casos) no-incorporació (73 casos) al diccionari normatiu de mots de la primera llista ens revela les característiques d'un altre tipus de dinàmica, i més si pensem que això fa augmentar el compte fins a 219 casos per normativitzar a partir de l'aparició d'aquest segon diccionari.

En segon lloc, i per parlar d'un cas concret però significatiu, la desaparició de *hardware* i *software* com a sinònims complementaris de *maquinari* i *programari*, respectivament, ens duu a pensar si l'encert d'aquest criteri a nivell general, ho és també en casos de conceptes tan bàsics, i per tant emblemàtics, amb una denominació d'ús generalitzada a nivell internacional i també interna. De fet, fora d'algun medi molt concret de professionals, l'ús i la coexistència generalitzats són ben bé a l'inrevés: *maquinari* i *programari* són una proposta que es mou encara a un nivell de coexistència teòrica i d'ús espontani escàs sinó nul. Creiem que hauria estat més en-

raonat mantenir el criteri del primer diccionari, que hi apareix en nota: «*Maquinari* i *programari* es consideren preferents per a un ús divulgatiu adreçat al públic general, mentre que es recomana de reservar els manlleus *hardware* i *software* per a l'ús en àmbits tècnics de projecció internacional.» Més aviat caldria considerar si, al cap de quatre anys, l'ús divulgatiu no ha estat justament a favor dels manlleus.

(Notes: Mantenir *reformatatge* a la primera llista sembla que no lliga amb el canvi de *formatatge* per *formatació*. Trobem la forma «lloc web» dins d'algunes definicions —pàgina inicial, rèplica, web— però sense disposar d'entrada. Què cal pensar també de certes absències de mots molt bàsics: *mòdem* i *portal*, per exemple? Caldria considerar si no és innecessari el sinònim *rova* —forma residual i que no lliga amb el símbol.)

La supressió de sinònims complementaris

Una de les innovacions (o apostes) més importants d'aquest segon diccionari per referència al primer, i també per referència a la web Neoloteca de TERMCAT, ha estat l'eliminació massiva de manlleus que majoritàriament eren presentats com a sinònims complementaris de la forma catalana corresponent. Tot seguit presentem un bon gruix dels casos afectats per aquesta norma; els hem agrupats per àmbits (exceptuant la informàtica, que hem presentat abans), i cada cas duu al costat, entre parèntesis, la forma admesa ara com a única:

aeronàutica: looping (bucle); **agricultura:** bocage (paisatge de camps closos), mulch (jaç protector), openfield (paisatge de camps oberts), pralinage (bany d'arrels); **audio-visuals:** chroma key (incrustació), flashback (salt enrere), flashforward (salt endavant); **bàdminton:** brush shot (cop de raspall), drive (cop de dreta), drive (cop pla), hairpin (cop forcat), kill (mat), lob (globus), push shot (cop d'empenta); **bàsquet:** basket-average (mitjana de punts); **beisbol:** balk (falta de llançador), drop (deixada), foul tip (esquitllada), hit (batada vàlida), home run (quadrangular), rolling (batada rasa), rundow (corre-corre), slider (llançament lliscat); **boxa:** clinch (agafada), crochet (ganxo), knockout (fora de combat), knockout tècnic (inferioritat, fora de combat tècnic), punching bag (sac de cops), punching ball (pilota de cops); **ciclisme:** línia de stayers

(línia de motos), moto stayer (moto de mig fons), stayer (migfondista), surplace (parada); **comunicació**: hit (èxit), hit parade (llista d'èxits); **construcció**: folie (capritx), placa staff (placa de guix armada); **ecologia**: smog (boirum); **economia**: direcció laissez faire (direcció liberal), factoring (facturatge), fronting (pantalla), joint venture (aliança d'empreses), merchandising (marxandatge), scoring (situació de solvència), vorland (avantpaís); **electrònica**: spool (gestió de cues); **enologia**: flavor (tast); **esgrima**: rassemblement (recolliment), remise (arremesa); **espectacles**: raccord (continuïtat); **esports d'hivern**: Sitonnen (pas de mig patinador), stakning (impuls simultani), Stavhugg (impuls simultani d'un temps); **esquí nàutic**: palonnier (trapezi); **estètica**: henna (alquena), kohl (alcofol); **física, química**: flashover (conflagració sobtada), kieselgur (terra de diatomees); **futbol**: goal-average (mitjana de gols); **gastronomia**: catering (servei d'àpats), lunch (àpat fred); **gemmologia**: carbonado (diamant negre), padparadscha (safir taronja), schorl (turmalina negra); **geologia**: bajada (baixada de piemont), blowout (caldera), dame coiffée (pilar coronat), gipfelflur (nivell de cims), horst (pilar tectònic), pipkrake (pua de glaç), rip (cap de ressaca), ripple mark (rugositat); **gimnàstica**: curl (rull), Jäger (trencacolls), pull-down (tracció de politja alta); **gravat**: opus mallei (gravat martellat); **halterofília**: crochetage (agafada de ganxo), jerk (projecció), squat (flexió de cames); **handbol**: fly (vol); **hípica**: stayer (cavall de fons); **hoquei**: bully (servei neutral), jab (punxada), penalty corner (penal), penalty stroke (cop de càstig), push (empenta), scoop (tir de cullera), slap shot (cop picat), tackle (entrada); **hoquei patins**: booling (servei neutral), scoop (tir de cullera); **indumentària**: shorts (pantalons curts); **humanitats**: feedback (retroacció); **medicina**: frotteur (fricofil), frotteurisme (fricofília), prova del peep show (prova de l'incentiu visual); **motor**: pole position (posició preferent); **muntanyisme**: bouldering (escalada de blocs), Dülfer (bavaresa), off width (encastament de cos), rot punkt (escalada neta); **paper**: paper overlay (paper de cobertura); **pell**: conservació wet-blue (conservació en blau), wet-blue (pell en blau); **pilota**: drive (cop de dreta), drive (cop pla); **piragüisme**: kayak (caiaç), non-stop (mànega d'entrenament); **publicitat**: animatic (guió animat), brand review (revisió de marca), mailing (publitramesa), storyboard (guió il·lustrat), top of mind (primera menció); **rugbi**: ban-

deró del jutge de touche (banderó del jutge de toc), drop (xut de rebot), goal-average (mitjana de gols), jutge de touche (jutge de toc), línia de servei de touche (línia de servei de toc), línia de touche (línia de toc), línia de touche d'assaig (línia de toc d'assaig), mark (parada al vol), peel-off (arrencada de toc), servei de touche (servei de toc), touche (toc), touche d'assaig (toc d'assaig); **taekwondo**: mitt (pala de cops), step (desplaçament); **tenis**: ace (punt directe), drive (cop de dreta), drive (cop pla), pilota de break (pilota de trencament), punt de break (punt de trencament), tie-break (joc decisiu), timing (coordinació); **tenis taula**: drive (cop de dreta), drive (cop pla), goma backside (goma llisa); **tèxtil**: fique (fibra de Maurici), kenaf (cànem de Guinea), soil release (tractament antibrutícia); **tir amb arc**: fistmele (distància de muntat), torque (compensador de vol), spine (rigidesa), tiller (distància de canya); **tir olímpic**: puller (llançador); **voleibol**: set-average (mitjana de sets)

En molts dels 140 casos afectats, però, castellà, francès i anglès mantenen el terme que ara en català s'ha eliminat, sigui com a forma única o com a sinònim complementari (castellà, 107 casos: 76,5 %; francès, 91 casos: 65 %; anglès, 99 casos: 70,5 %). L'explicació de la diferència i que hi posem també l'anglès està en el fet que no pas totes les formes manllevades són anglicismes, n'hi ha una vintena ben llarga de gal·licismes, i algunes aportacions més minoritàries.

Hi ha encara uns pocs casos més en què a) s'adapta el manlleu i s'elimina la forma catalana que havia estat proposada:

brífig [sessió informativa]: publicitat
gínger [refresc de ginebra]: gastronomia
pàdoc [paddock]: esports de motor
ràfting [descens en bot]: esports d'aventura

b) es manté el manlleu sense adaptar i s'elimina la forma catalana que havia estat proposada:

benchmarking [referenciació]: economia
case mix [casuística]: medicina
challenge [repte]: esports de motor
freelance [independent]: professions
top [dalt]: indumentària

Pensem que l'opció és agosarada però encertada en línies generals i té una lògica amb els criteris amb què s'ha anat treballant fins ara. Ara és qüestió de veure fins on arriba la capacitat d'influir entre els usuaris i tècnics de cada un dels àmbits afectats perquè els canvis es tradueixin en l'ús real. És per això

que la reflexió que fèiem abans referint-nos a la supressió de *hardware* i *software* com a sinònims complementaris, l'hem de fer també aquí amb relació almenys a sis casos i per raons diferents:

- **lunch**: té una llarga tradició, com l'hi tenen també els intents de substitució amb l'adjectiu *fred* d'acompanyant («dinar fred», «sopar fred»...); *àpat fred* és, amb tot, una bona troballa tot i que força un xic el significat tradicional d'àpat en llengua parlada (*Jo faig tres àpats al dia. Ens han servit un bon àpat*).
- **shorts**: té també una certa tradició i podem dir que pertany a un altre registre que *pantalons curts*, i fins i tot pots dur pantalons curts que no siguin shorts (si arriben per sota genoll seran pantalons curts però no pas ja shorts).
- **hit parade**: no sembla substituïble, en el món de la cançó si més no.
- **feedback**: és molt utilitzat en teoria de la comunicació, en educació, etc.

En tots quatre casos, cal remarcar-ne a més una certa tradició en obres lexicogràfiques.

Pel que fa a **pole position**, més recent, se sent contínuament —sinó exclusivament— a la televisió i fins i tot n'existeix la forma apocopada en el nivell familiar: **pole**. I el mateix podem dir de **càtering** pel que fa a l'ús oral, exclusiu i popularitzat, i que ha creat diverses locucions: *Treballa en un càtering. Han llogat un servei de càtering. Una empresa de càtering...* A part que hi valdria també l'observació que hem fet sobre la distorsió semàntica d'*àpat*.

El món dels esports: un treball compartit per molts

Durant la primera etapa en què es va desenrotllar la tasca del TERMCAT, almenys fins al 1998 d'una manera intensiva, hi va haver una allau de propostes sistematitzades des de diferents medis que va crear un debat molt viu que tots recordem. L'eficàcia real d'aquest moviment no sé si ha estat prou calibrada, però el cas és que el DIEC apareix nodrit d'una bona quantitat d'aquestes propostes, i en alguns casos d'una manera literal amb exemples inclosos. Un dels àmbits on més s'havia insistit i treballat va ser justament el dels esports (i especialment el del futbol): necessitats del periodisme de masses a les envistes i durant la celebració dels Jocs Olímpics de

Barcelona! Dels 184 casos que tenim comptabilitzats pertanyents a aquest àmbit que foren incorporats al DIEC, 48 són coincidents amb TERMCAT i 28 amb propostes d'altres procedències (els altres 114 corresponen a l'IEC: fins a 36 van aparèixer en els suplements de 1990 i 1992 i els 72 restants directament al DIEC)

Tanmateix aquests vora 200 casos no guarden pas proporció amb el total de 902 termes no incorporats encara al diccionari normatiu, dels quals 822 corresponen al TERMCAT (671 del primer diccionari i 151 del segon: el 91 %) i 80 són d'aquestes altres procedències (el 9 %).

Ja en el primer diccionari del TERMCAT hi destaquen les aportacions en bàdminton (22), ciclisme (35), esgrima (21), futbol (30), gimnàstica (57), hípica (44), muntanyisme (16), natació (42), pilota (28), rem (17), rugbi (45), tennis (38), vela (21) i altres de generals (30). Totes aquestes o bé ja no reben cap més aportació o bé són escasses, en el nou diccionari. En canvi, el nou diccionari ofereix una aportació massiva en esports d'hivern (65 respecte a 13 en el primer) i en surf de neu (55), les quals representen el 80 % de les noves aportacions en l'àmbit de l'esport. En tots dos casos la feina feta ha obeït a les necessitats de cada moment: 1977, regularització del lèxic de les activitats esportives olímpiques de més audiència (algunes de les quals d'àmbit minoritari però que utilitzaven quasi exclusivament manlleus: beisbol, esgrima, hípica, rugbi); i ara al 2001, responnent al boom dels esports d'hivern.

Oferim tot seguit una selecció del repertori lèxic dels esports basada només en les aportacions del *Nou diccionari* (2001) pel que fa a TERMCAT, i també en les aportacions d'aquells altres medis a què ens referíem abans. Tots dos blocs d'aportacions tenen en comú el fet de provenir d'un gran esforç fet amb responsabilitat i una gran dedicació (bé que amb diferents mitjans) i que són a la mateixa «llista d'espera». Les aportacions del primer bloc les marquem (*) —en el cas dels esports d'hivern hi ha tots 77 casos: els del primer diccionari sense marcar— i les del segon bloc les marquem amb els següents símbols entre parèntesis:

(Avui): Avui. Llibre d'estil (1997)

(Enc): Diccionari de la llengua catalana: Enciclopèdia Catalana (1993)

(GEst): Grup d'Estudis Catalans (1992)

(GLC): Gran Larousse Català (1990-1993)

(Jún): Diccionari Júnior (1994)

(TV3): Televisió de Catalunya (1995)

àmbits: aikido (GLC), bo-jitsu (Enc), budo (Enc), *corfbol, culturisme (GLC), full-contact (GLC), jòguing (Enc), kàrting (Enc), kung-fu (GLC), motopolo (Enc), *pàdel, *tai-txi-txuan, *txi-kung; **automobilisme:** engraiat (GEst); **bàsquet:** bloquejador (Jún), taponar (Avui), tir lliure (Jún); **boxa:** round (Enc), semipesant (GLC); **ciclisme:** bici (Jún), bicicleta de pista (Jún), bicicleta totterreny (Jún), carril bici (Jún), cicloturisme (Jún), cobrecadena (Enc), demarrar (GEst), demarratge (GEst), rebuf (GEst), ventall (GLC); **esports d'aventura:** *alaesquí, *paraesquí; **esports d'hivern:** *acro, *acroesquí, *ajudant de múixer, angle, *angulació, *antipà, *ballet, *bamps, *bicicleta de neu, *bicitrineu, bob, *braç, *cera, *cera dura, *cera tova, *cristiania, *cúrling, *decantador, *descens directe, *eruga, *esperó, *esqual, esquí acrobàtic, *esquí artístic, *esquí artístic i acrobàtic, *esquí càrving, *esquí de telemarc, *esquí extrem, *esquí jöring, *esquiador de telemarc, *estårter, fer angle, *fer cunya, *fer càrving, *fer godilla, *fer mig angle, *fer mitja cunya, *godilla, *hot-dog, *husky siberià, impuls simultani, impuls simultani d'un temps, *javelina, *malamut d'Alaska, *màquina trepitjaneu, *mig angle, *mitja cunya, moto de neu, motoesquí, múixer, múixing, *neu trepitjada, *panell viravent, pas de mig patinador, *plataforma, *postesquí, *preparador d'esquís, *pulca, *pulquista, *rock-and-roll, *rudi, *sac de trineu, *salts acrobàtics, teleesquí infantil, *telemarquista, *tisora, *trineu de gossos, *twist, *viratge càrving, *viratge cristiania, *viratge paral·lel, *viratge telemarc, *viravent, *viravent en creu, *virolla, *xus, *zúdnic; **futbol:** atac-i-gol (Avui), barraca (GEst), centrada (GEst), *defensa de pany i forrellat, disparar (GEst), gespa (Jún), golejada (Jún), líbero (Avui), migcamp (Avui), picar (Enc), porta (Avui), recopa (GLC), *sistema catenaccio, tret (GEst), xilena (GLC); **gimnàstica:** abdominals (GLC), cinta (Jún), flic-flac (Jún), plint (Enc), pont (Enc); **lluita:** *cattch; **muntanyisme:** *arnès antiengarrotament, *arnès antigir, *bloquejador de molla, *fer ràpel, *nus maixard, *nus prúsic, *rapelador, *rapelar, *sola antilliscant; **natació:** *dofí, *dofí endavant, *dofí enrere; **navegació:** forabord (Enc), soling (Enc); **pilota:** jai alai (GLC); **piragüisme:** *caiac biplaça, *caiac de quatre, *caiac monoplaça, *caiacpolo, *piragüisme acrobàtic; **submarinisme:** *immersió lleugera, *itinerari submarí, *respirador de superfície; **surf de neu:** *aeri,

*aeri de puntes, *aeri de talons, *alley-oop, *aresta, *caixa de salts, *competició de parc, *costat de puntes, *costat de talons, *cros, *cua, *de cua, *fer surf, *forapista, *graó, *grapada, *grapada d'espàtula, *grapada de cua, *grapar, *grataesquena, *gufi, *indi, *invertit, *japó, *lliscament, *mac twist, *mètode, *migtub, *mut, *ol·li, *pal curt, *parc de surf, *paret de puntes, *paret de talons, *pla, *planxa d'estil lliure, *planxa de neu, *planxa forapista, *planxa polivalent, *quart de tub, *rampa de salts, *regular, *sot, *surf d'estil lliure, *surf de neu, *surf forapista, *surfista d'estil lliure, *toc, *torsió, *truc, *truc invers, *un peu, *viratge de puntes, *viratge de talons, *vitell; **voleibol:** amb avantbraços (Jún), bloquejador (Jún), col·locador (Jún); **generals o que engloben més d'un àmbit:** anotador (Jún), anotar (Jún), antidopatge (GLC), àrea (Jún), avantmatx (GEst), baló (Enc), bimba (Jún), combinat (Enc), contracop (GEst), contrarellotge (Avui), contrarellotgista (Avui), crac (GLC), decatleta (GLC), decidir *intr.* (GEst), doblat (GLC), entrada (Enc), espònsor (GLC), esponsorització (GEst), esponsoritzar (GEst), infiltrar (GEst), jocs paralímpics (GLC), línia d'arribada (Enc), màster (Avui), *obert (*m. i adj.*), olimpíada (Jún), preolímpic (GLC), promocionar (*intr.*) (GEst), quartfinalista (GEst), recepció (Jún), reserva (*m. i f.*) (Jún), stage (TV3), tir (Jún), xiular (*tr.*) (GEst).

Una qüestió col·lateral: el tractament de les metonímies procedents de marques comercials

Aquest mecanisme de formació de lèxic és molt productiu actualment en totes les llengües (vegem la forma popular *lot*, prou usual, a l'àmbit barceloní si més no, procedent d'una antiga marca avui dia desapareguda, cosa de la qual pocs dels que se'n serveixen en tenen consciència). Sembla, però, que hi ha una reticència tradicional i generalitzada a l'admissió d'aquests especimens des de les instàncies oficials; a part el problema jurídic que es pot derivar de la utilització com a lèxic corrent d'allò que són marques amb patent. Fora de certs casos que han anat entrant ben bé amb comptagotes (DIEC: *cel-lofana*, *tebeo*, *uralita*, *vambes*, *xiruques*), queden avui dia fora de la normativització un seguit de casos d'ús corrent —alguns sense sinònim: *mecano*, *puntax*, *ròtring*, *tirita* (o l'adaptació *tireta*), *xupa-xup*; d'altres amb sinònims poc usats: *gil·let*. (Hi

podríem afegir encara *escai*, *kleenex*, *maïzena*, *mercromina*, *motoret*, *securit*, *túrmix*...)

El nou diccionari del TERMCAT en toca alguns casos en la línia de donar-ne sinònims alternatius que en precisen el significat mitjançant formes perifràstiques però mantenint la forma de la marca amb l'indicador «denominador comú»: *cel·lo* (Cel·lo, Cello: cinta adhesiva), *dimo* (Dymo: cinta adhesiva de retolar), *escai* (Ski: pell sintètica), *lletraset* (Letraset: joc de transferibles; en aquest cas situant la forma popular «lletraset» com a «forma desestimada»), *típlex* (Tipp-Ex: diluent de líquid correctiu, llapis correctiu, paper correctiu), *velcro* (Velcro: veta adherent). En algun cas, però, en fa una adaptació fonètica i gràfica (*datàfon*: Dataphone); en el cas de *buf* (Buff) i *tetrabric* (Tetra-brik) fa unes propostes de diferent signe però sense gens de tradició (*tapaboques* i *bric*, respectivament); i finalment en el cas de *vespa* (Vespa) opta per un sinònim sense tradició ni ús: *escúter* (malgrat introduir *vespista* com a sinònim d'*escuterista*).

Hi ha altres adaptacions populars existents, com *pipicà* (Pipican: vàter de gossos) —sobta una mica que els gossos puguin tenir vàter en comptes de cagadora o pixador, amb tots els respectes envers aquests éssers entranyables per al 50 per cent dels nostres conciutadans. O com l'esmentat *lletraset*, una retraducció espontània d'un mot d'aparença castellana, tal com es va fer en el seu dia amb *lata* per *llauna*, o com encara es fa de *mesa* per *taula*.

Pensem que els problemes jurídics que se'n poden derivar se salvarien si les formes transformades que són d'ús comú fossin situades a un nivell purament lingüístic (classificades com a variants en registres informals). Si més no, això podria orientar una mica més l'usuari.

Anotacions al marge

Les línies que segueixen són això: notes al marge sorgides durant la redacció de l'article que entren en algunes consideracions i interrogants sobre casos concrets i aporten l'opinió sobre alguns dels criteris seguits en la redacció dels diccionaris TERMCAT:

- **adaptacions de manlleus:** Sovint se n'ha fet espontàniament una adaptació fonètica: *garage* (garatge) s'ha pronunciat *garaig* fins fa quatre dies; *croissant* ha menat cap a *crusan* (*crusanet*), ben vius, encara que tot-

hom s'ha habituat a l'escriptura *croissant*, cosa que s'ha contravingut en el cas de *beige-beix* (DIEC), etc. Caldria tenir present, doncs, què pot representar una acumulació d'aquesta mena de canvis justament per a aquelles persones dotades de memòria visual, habituades a les formes originals: *cassette*, *curry*, *rally*, *flash*, *show*...

- **variants formals:** Malgrat l'especialització a què s'ha dut la forma *emplenar* («rellenar», «complimentar»), encara fórem a temps de recuperar la variant *omplenar*, molt més viva (cf. J. Coromines). I algú hauria de pensar per què hem de continuar amb les formes forçades *carrabina* i *pul·lòver* (i no *carabina* i *pullòver*, segons l'ús), que a ningú no preocupaven perquè denominaven referents d'altres èpoques, però que ara s'han fet extensives a altres referents nous (dins de l'àmbit de tir olímpic i de la musculació, respectivament).

- **formació de compostos:** L'aplicació del verb *fer* formant locucions és molt encertada —respon al sistema de l'idioma i és vàlida per a qualsevol registre—: *fer clic*, *fer càrving*, *fer un xat*, *fer oferta*, *fer surf*, *fer zàping*; tot i que ara tenim *fer ràpel* i *rapelar*. El castellà per exemple pot recórrer a verbs derivats, sempre d'un cert regust hispanoamericà: *clicar*, *carvear*, *chatear*, *ofertar*, *surfear*, *zapear*.

El verb *trepitjar* és una mica revés en la formació de compostos (té tres síl·labes i és geogràficament limitat) i el fet és que la *màquina trepitjaneu* (eruga o Ratrac) n'inaugura la possible sèrie. Per què no el verb *xafar* —que, a part de ser la forma més tradicional respecte a *aixafar*, aplega sovint tots dos significats, en unes comarques més que en altres? *M'ha xafat el peu*. *Xafa la terra ben xafada*. (I fins i tot: *Fa anys que no xafa una escola*.) De fet ja hi ha els compostos *xafamànegues*, *xafa-roques* i *xafaterrosos*. (És un cas semblant a la dicotomia *aixecar*-*alçar*; en aquest cas, en canvi, es va optar (DIEC) decididament pel segon (*alçavidres*); com tampoc no trobarem cap compost amb *treure* (*treu* té una síl·laba) i sí en canvi amb *llevar* (*llevataques*, *llevataps*, *llevaneu*: DIEC, també).

- **formació de derivats:** Sobre algunes formes derivades cal dir que *filmet*, és perfecte (*filmet* fóra un embarbussament), però *futbet* diríem que estrafà el divertit popularisme castellà «fulbito» (derivat de la variant hispanomeridional «fulbo»). En català fóra *futbolet?*, *fumbolet?*, *petit futbol?*: si és que assumim la contradicció d'haver d'inven-

tar un col·loquialisme. I per acabar, això de *sídós*, vulguem o no vulguem, fa despectiu.

• **registres informals:** Qui recull les formes familiars i d'argot que hi van sorgint?: *l'ordinador se m'ha penjat*, *l'ensaimada (@)*...; al capdavall *cavall de Troia* hi pertany, malgrat l'halo classicista que l'envolta.

• **els doblats:** Entrant en mots que han estat normalitzats (DIEC), els italianismes *aperturisme*, *aperturista*, haurien de continuar figurant en el repertori lèxic normalitzat; l'existència del doblat *tensar-tesar* s'hauria de fer extensiu als derivats *destensar*, *posttensar*, *pretensar*; caldria segurament desterrar definitivament *tennis* i *tennista*; i recordar la possibilitat de *gravar* i derivats com a sinònims d'*enregistrar* i derivats.

A l'espera d'una actuació més decidida per part de l'Institut d'Estudis Catalans

Al llarg d'aquest article hem analitzat i «avaluat» una feina, el producte imprès d'aquesta feina i la institució que en deté l'autoria. I hem estat conscients que actuàvem sobre una realitat dinàmica que incideix al seu torn justament al damunt d'una altra de més dinàmica encara: la llengua. Una llengua que viu un repte molt important però que compta amb uns obrers que «la» treballen i que, fent-ho, aconsegueixen una de les tasques més nobles que hi pugui haver: un servei públic.

També ens hem referit, i hi volem tornar, a l'existència de moltes altres instàncies i altres «obers» que han fet feina i en continuen fent en la mateixa línia: la recerca dels registres de llengua aptes per a cada àmbit professional.

Sortosa, doncs, creiem alguns, aquella societat que compta amb aquesta diversitat: un cos viu que tiba i unes instàncies científiques que investiguen, fan propostes, les divulguen, les rectifiquen si cal i retornen... com en un circuit viu. Creiem que en el decurs dels darrers anys la cosa ha madurat prou: hi ha hagut en la major part de les propostes un compàs d'espera prou llarg durant el qual no s'ha parat de matisar, corregir i polir el corpus elaborat.

La passa següent hauria de ser que l'IEC, amb una nova edició del diccionari normatiu, fes supèrflua la necessitat d'una tercera edició del diccionari TERMCAT amb tot el corpus complet una altra vegada. Si és que hem entès prou bé l'especialització diferen-

ciada de les tasques de l'una i l'altra institució, fóra lògic pensar que, una vegada haguessin sortit aquesta nova edició del diccionari normatiu, aquest fos la font de consulta corrent, i es reservessin els futurs i necessaris reculls del TERMCAT com a font orientadora (i per descomptat amb data de caducitat) sobre els neologismes del moment. No sembla pas gaire convenient que els usuaris hàgim d'anar contínuament de l'una a l'altra font per consultar el lèxic d'ús d'una manera prou fonamentada: caldria deixar estar això, si de cas, per als especialistes del ram.